

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
кафедра мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії

**ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ РЕАЛІЙ КОРЕЙСЬКИХ ДРАМ ПРИ
ПЕРЕКЛАДІ
УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня бакалавр
студентки 4 курсу бакалаврату
освітньої програми
*«Корейська мова і література
та переклад, англійська мова»*
спеціальність – 035. «Філологія»/
035.066. «Східні мови та літератури
(переклад включно), перша – корейська»
Юлія Степанівна ШИМКО
Науковий керівник:
асист: Оксана КІНДЖИБАЛА

«Допущено до захисту»

Протокол засідання

кафедри мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії

протокол №14 від «05» червня 2024 року

завідувач кафедри _____ (підпис)

д.філол.н., доц. Наталя ІСАЄВА.

КИЇВ
2024

АНОТАЦІЯ

У роботі розглянуто особливості відтворення корейських реалій засобами української мови у контексті кіноперекладу. Зростаюча популярність корейського кінематографу в Україні породжує підвищений попит на якісний україномовний переклад корейських серіалів та фільмів. У кожному кінопродукті з'являються слова, які позначають специфічні для певної культури явища та об'єкти. У перекладознавчій літературі такі слова називаються «реаліями» та вважаються одним із найскладніших викликів, з якими зіштовхується перекладач. Так як реалії відіграють ключову роль у передачі унікальних рис культури, традицій і світогляду певного народу, то питання перекладу цих мовних одиниць потребує більш детального розгляду.

Основна мета роботи – визначити особливості відтворення реалій при субтитруванні фільмів та віднайти ефективні стратегії для збереження автентичності корейських реалій у перекладах, що сприятиме кращому розумінню та сприйняттю корейської культури українською аудиторією.

Для встановлення особливостей відтворення реалій у субтитрах та визначення можливих методів перекладу реалій, було проаналізовано роботи таких науковців як Р. Зорівчак, С. Влахов та С. Флорин, П. Ньюмарк, Г. Готліб. Крім цього було розглянуто конкретні реалії з популярної корейської драми «Хваран:Квітучі лицарі», проаналізовано помилки у їхньому відтворенні в українських субтитрах та запропоновано власні варіанти задля покращення перекладу .

Було встановлено, що перед застосуванням одного з перекладацьких методів варто враховувати вид реалії, її значимість у тексті, рівень ознайомлення цільової аудиторії з цією реалією та технічні обмеження субтитрування.

Ключові слова: реалії, субтитрування, способи відтворення реалій, кінопереклад.

ABSTRACT

This study examines the peculiarities of reproduction of Korean realia through the Ukrainian language in the context of film translation. The growing popularity of Korean cinematography in Ukraine is creating an increased demand for high-quality Ukrainian translations of Korean films and series. In every film product, appear some words that denote culture-specific phenomena and objects. In the translation literature, such words are called "realia" and are considered one of the most difficult challenges for a translator. Since realia play a key role in conveying the unique features of a nation's culture, traditions, and worldview, the issue of translating these linguistic units requires more detailed consideration.

The main goal of the work is to identify the peculiarities of reproducing realia in film subtitling and to find effective strategies for preserving the authenticity of Korean realia in translation, which will contribute to a better understanding and perception of Korean culture by the Ukrainian audience.

To establish the peculiarities of reproducing realia in subtitles and to determine possible methods of translating realia, the works of such scholars as R. Zorivchak, C. Vlahov and S. Florin, P. Newmark, and G. Gottlieb were analyzed. In addition, we considered specific realia from the popular Korean drama «Hwarang: The Blooming Knights», analyzed errors in their reproduction in Ukrainian subtitles and offered our own suggestions for improving the translation.

It was found that before applying one of the of the translation methods, it is necessary to take into account the type of realia, its significance in the text, the level of familiarity of the target audience with this realia and the technical limitations of subtitling.

Key words: realia, subtitling, ways of reproducing realia, film translation.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДУ РЕАЛІЙ У КІНОДИСКУРСІ	5
1.1 Поняття «реалії» та їхня класифікація	5
1.2 Субтитрування як вид кіноперекладу	14
1.3 Проблема перекладу реалій при субтитруванні кінопродуктів	19
Висновки до першого розділу	21
РОЗДІЛ 2. ВІДТВОРЕННЯ РЕАЛІЙ ПРИ СУБТИТРУВАННІ ФІЛЬМІВ	23
1.1 Прийоми перекладу слів-реалій	23
2.2. Аналіз перекладацьких помилок при перекладі реалій (на матеріалі субтитрів до корейської драми “Хваран”: Квітучі лицарі)	28
2. 3. Переклад українською мовою реалій представлених у корейській драмі “Хваран:Квітучі лицарі”.	32
Висновки до другого розділу.....	39
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	45
ДОДАТКИ	50

ВСТУП

В умовах глобалізації, кіно на рівні з іншими видами мистецтва виступає формою міжкультурного діалогу. У зв'язку з так званою хвилею «Халлю», тобто поширенням корейської культури за межі країни, все більше людей починають цікавитися створеними в Кореї аудіовізуальними продуктами та кінофільмами зокрема. Корейські фільми відомі своєю оригінальністю, жанровою різноманітністю та високою якістю виробництва. Вони охоплюють широкий спектр тем, від історичних драм і трилерів до комедій та наукової фантастики, що робить їх цікавими для різних глядачів. Такі стрімінгові платформи як Netflix забезпечують доступ до великої кількості корейських серіалів та фільмів, що значно розширює їх аудиторію. Крім цього, попит на корейську кінопродукцію стимулює появу різноманітних фансаб-груп, тобто угруповань фанатів, які займаються любительським дублюванням та субтитруванням корейського кіно та опубліковують адаптований для місцевого глядача кіноматеріал на своїх сайтах. Подібні фансаб-груп активно розвивають й в Україні, сприяючи популяризації корейського контенту. Важливим елементом при перекладі фільмів, які формують уявлення іноземного глядача про культуру та побут корейського народу є національно-маркована лексика та так звані слова-реалії зокрема. Реалії викликають труднощі не лише у любителів, але й у професійних перекладачів, тому ця тема вимагає більш детального розгляду.

Актуальність теми обумовлена зростаючим інтересом до корейської кінопродукції в Україні та необхідністю якомога точніше відтворити культурні компоненти корейських фільмів та серіалів в україномовному перекладі для формування образу Кореї у свідомості українських глядачів.

Мета роботи: встановити та проаналізувати особливості відтворення слів-реалії при перекладі корейських серіалів українською мовою.

Мета роботи передбачає виконання наступних **завдань:**

- проаналізувати значення поняття «реалія» у перекладознавстві;

- розглянути субтитрування як один із видів кіноперекладу, з'ясувати його особливості;
- дослідити методи перекладу реалій та доцільність їх застосування в контексті субтитрів;
- проаналізувати перекладацькі помилки при відтворенні реалії представлених у корейській драмі;
- класифікувати слова-реалії за типом референта;
- запропонувати власний варіант перекладу національно-специфічних реалій.

Об'єктом дослідження є корейська історична драма «화랑» опублікована на платформі Viki та її український переклад розміщений на сайті BambooUA.

Предметом дослідження є методи відтворення реалій при субтитруванні фільмів.

Методи дослідження: порівняльний, описовий, аналітичний, класифікування.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДУ РЕАЛІЙ У КІНОДИСКУРСІ

1.1 Поняття «реалії» та їхня класифікація

Взаємодія між мовою і культурою здавна цікавила науковців та ставала предметом їхніх досліджень. У мові будь-якого народу неминуче відображаються особливості його життя, такі як історія, наука та суспільний лад. Лексична система кожної мови, у свою чергу, містить національно-марковану лексику, яка відображає зв'язок між мовою і культурою та передає національний колорит. Так як національно-маркована лексика, як правило, є безеквівалентною, тобто не має прямих відповідників у мові перекладу, для її позначення науковці також часто використовують термін «безеквівалентна лексика» [17, ст. 126].

Над класифікацією національно-маркованих одиниць працювало безліч мовознавців, зокрема такі перекладознавці як О. Ю. Тупиця, Л. С. Бархударов, С. Влахов та С. Флорін. О. Ю. Тупиця вважає, що до складу національно-маркованої лексики варто зарахувати безеквівалентні лексичні одиниці, частково безеквівалентні слова, варваризми та екзотизми. При цьому клас безеквівалентних одиниць науковець поділяє на реалії, слова, що позначають власні назви та слова-символи [2, ст.32]. Згідно з класифікацією Л. С. Бархударова, національно-маркована лексика вміщує:

1. лексеми, що позначають назви організацій, установ, газетних видань, які є маловідомими для носіїв іншої мови;
2. слова-реалії;
3. випадкові лакуни (лексичні одиниці певної мови, які з певних причин не мають відповідників у лексичній системі іншої мови) [17, ст.127].

Реалії, як одиниця безеквівалентної лексики, є одним із найскладніших викликів з яким доводиться зіштовхуватися перекладачам у своїй діяльності, тому що переклад слів-реалії вимагає не лише володіння мовою, але й певними фоновими знаннями, пов'язаними з культурою. Як зазначала українська

перекладачка Р. Зорівчак у своїй праці «Реалія і переклад», реалії є «чи не найбезпечнішими з підводних каменів, які доводиться долати перекладачам, покликаним якомога правдивіше, точніше, вірніше передати авторський почерк засобами іншої мови».

Якість перекладу реалії частково залежить від розуміння самого терміну «реалія». Дослідженню реалій та способів їх відтворення у перекладі присвячено чимало наукових праць як вітчизняних, такі і зарубіжних перекладознавців. Перші згадки й наукові обґрунтування поняття «реалія» почали з'являтися у працях дослідників у 40-х роках. Вперше цей термін був використаний А. Федоровим у монографії «Про художній переклад». Проте, згадуючи про реалії, Федоров має на увазі предмети та явища притамані певній культурі, а не лексеми, що їх позначають [11, ст.47].

Одним із перших дослідників, який розглянув реалії як мовне явище, а не лише як предмет матеріального світу був Л. Соколов. Згадуючи реалії науковець описує їх як національно марковані слова та звороти, які не мають еквівалентів у лексичних системах інших мов, тому що предмети та явища, які ці слова й звороти позначають, відсутні у інших культурах. Крім цього, Л. Соколов акцентує увагу на тому, що реалії є неперекладними лексичними одиницями та зараховує до їхнього складу прислів'я. [11, ст.47]

Українська перекладачка Р. Зорівчак притримується протележної точки зору. На думку вченої, цілісне прислів'я, як вислів що має абстрактний характер, не може вважатися реалією, тому що не позначає конкретний об'єкт чи явище, що існує у позалінгвістичній дійсності [11, ст.49]. Науковець стверджує, що до реалій можна зараховувати лише окремі лексеми, що входять до складу прислів'я. Р. Зорівчак пропонує власну дефініцію терміна «реалія»: «Реалії – це моно- і полілексемні одиниці, основне лексичне значення яких вміщає (в плані бінарного зіставлення) традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови-сприймача».

Вона акцентує на тому, що реалія існує лише у межах зіставлення конкретних мовних систем. [11, ст. 58].

Схожої думки дотримуються корейська дослідниця Пак Кьонин у своїй статті присвяченій художньому перекладу, та особливостям перекладу національно-маркованої лексики зокрема. Згідно з дефініцією, яку пропонує дослідниця, реалії – це слова та словосполучення з культурно-специфічною конотацією, які позначають об'єкт чи феномен, що існує лише в одній із двох порівнюваних культур, що часто стає проблемою при передачі особливостей іншої культури мовою перекладу [40, ст.609]

Згідно з визначенням Г. Д. Томахіна, запропонованим у його праці «Реалії-американізми», реалії – це «назви притаманих лише певним націям і народам предметів матеріальної культури, фактів історії, державних інститутів, імена національних і фольклорних героїв, міфологічних створінь і т.д». Як і Р. Зорівчак, Г.Д. Томахін вважає, що ідентифікувати лексеми як реалії можна лише в процесі бінарного зіставлення мов [23, ст. 5].

Більш повне визначення терміна «реалія» запропонували болгарські перекладознавці С. Влахов і С. Флорін, звернувши увагу на питання перекладу цих лексичних одиниць. На думку науковців реалії – це лексеми та словосполучення які позначають предмети чи явища, які є характерними для повсякденного життя, суспільно-історичного розвитку чи культури однієї нації, але невідомі іншому народу. Реалії, як лексичні одиниці, яким притаманий національний та часовий колорит, не мають точних відповідників у лексичних системах інших мов, тому перекладач який має на меті вдало передати як семантичне, так і конотативне значення реалій не може здійснювати переклад за загальними принципами, а повинен застосовувати особливі перекладацькі трансформації [5, ст.47].

Варто згадати й українського перекладознавця В. Коптілова, який також звертається до теми реалій у праці «Актуальні питання українського художнього

перекладу». Науковець вважає, що реалії – це слова, що позначають конкретні явища чи об’єкти, які не зустрічаються у мові на яку здійснюється переклад. [16, ст.40]. Таким чином, робимо висновок, що реалії проявляються лише при контрастивному зіставленні двох мов. Тобто слово яке виступає реалією при зіставленні однієї пари мов, може не бути реалією в іншій парі.

Згадки про реалії з’являються й у працях сучасних перекладознавців, наприклад О. В. Ребрій. Зокрема у 2012 році було видана робота О.В. Ребрій під назвою «Сучасні концепції творчості у перекладі» основною темою якої є осмислення роботи перекладача як творчої діяльності та подолання викликів з якими зіштовхується перекладач у процесі перекладу. У другому розділі О.В. Ребрій згадує про реалії, як про слова що «характеризують етнокультурну специфіку певного історичного періоду того або іншого мовного соціуму» [22, ст. 176]. Науковець дотримується думки, що реалії виступають водночас і предметами позамовної дійсності, і лексичними одиницями що ці предмети позначають. Крім цього, О.В.Ребрій наголошує на тому, що замінити термін «реалія» поняттям «безеквівалентна лексика» недоцільно, тому що безеквівалентна лексика це більш широка категорія у той час як реалії є лише однією з її складових: «У той час як деякі дослідники невиправдано ототожнюють реалії з безеквівалентною лексикою ми вважаємо, що ці дві лексичні категорії перебувають в гіпонімо-гіперонімічних відносинах [22, ст. 178].

Крім терміна «безеквівалентна лексика», поняття реалія часто замінюють некоректними синонімами такими як «варваризм», «екзотизм», «локалізм» та ін. Як і реаліям, їм притамана відсутність еквівалентів у мові перекладу, проте реалії потрібно відмежовувати від цих понять [5, ст. 36].

Як зазначається у «Словнику лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія» українських дослідників М.І.Голянич, Р.І. Стефарук та І.О.Бабій, варваризмами є запозичені слова іншомовного походження, які не закріпилися у мові що їх запозичила та не ввійшли в загальний вжиток через

невідповідність нормам мови-реципієнта. Ці лексичні одиниці описують звичаї, життя й побут інших народів, тобто є носіями місцевого колориту [8, ст.36]. Реалії, на відміну від варваризмів, можуть не потрапляти в інші мови як запозичення та не завжди є «чужими» для мови за своєю структурою [5, ст.39]

Щодо терміну «екзотизм», його використовують для позначення запозичених з маловідомих мов слів, які подібно до варваризмів відображають реалії життя інших народів. Екзотизми найчастіше вживаються в художній літературі та виконують стилістичну функцію передаючи національний колорит. Деякі дослідники вважають, що екзотизмам та варваризмам притаманий гіпонімо-гіперонімічний зв'язок, тобто називають екзотизм одним із видів варваризмів. Неможливість ототожнення терміна «реалія» з поняттям «екзотизм» аргументується тим, що екзотизми, як правило, закріплюються у лексиці мови-переймача, а реалії, рідко переходять у загальноживану лексику. До того ж, екзотизми характеризуються лише місцевою приналежністю, у той час як реаліями може бути притаманий й часовий колорит, що яскраво проявляється у випадку історичних реалій. [12, ст. 71].

Реалії також ототожнюють з поняттям «локалізм». Терміном локалізм позначають окремі слова або вирази, які вживаються лише в межах певної території (регіону, області, міста) та схожі до діалектизмів [12, ст. 70]. Болгарські перекладознавці С. Влахов та С. Флорин дотримуються думки, що замінити реалії терміном «локалізм» не варто, тому що це звужує поняття «реалія» обмежуючи його невеликою групою лексем, що позначають «локальні предмети», але не передають національний чи історичний колорит [5, ст. 37].

Деякі дослідники акцентують на тому, що у семантичному та стилістичному плані реалії мають певну схожість з термінами – мовними одиницями, які використовуються у науковій літературі різних галузей для позначення конкретних явищ чи предметів. Термінам притамана однозначність та відсутність синонімів, що є характерним і для реалій. Крім цього, на межі між термінами та реаліями існують лексеми, які важко віднести лише до однієї з цих

категорій, тому що їм притамані ознаки і реалій, і термінів. Для позначення таких слів науковці використовують назву «терміни-реалії» [5, ст. 8]. Описуючи терміни-реалії у своїй праці «Реалія і переклад», Р. Зорівчак наводить вдалий приклад у вигляді словосполучення «рутин цвіт», яке з однієї сторони, відноситься до ботанічної термінології, а з іншої, виступає реалією при контрастивному зіставленні української та англійської мов, тому що цієї рослини немає в Англії, відповідно слова яке позначало б обговорюваний об'єкт позамовної дійсності в англійській мові теж не існує [11, ст. 69].

Різниця між термінами та реаліями є не менш помітною. Реалії бесумнівно є однією із складових безеквівалентної лексики, у той час як терміни є цілком перекладними у зв'язку з наявністю еквівалентів в лексичних системах інших мов. До того ж реалії поширюються через художню літературу, Інтернет, кіно, телебачення та інші засоби масової інформації. Поширення термінів, у свою чергу, обумовлене розповсюдженням референтів які позначаються цими термінами. Крім цього, ці лексичні одиниці створюються ученими, які спеціалізуються у тій чи іншій галузі науки, поступово потрапляють у мови інших народів, закріплюються у них та стають надбанням всього людства, тому робимо висновок, що терміни не є носіями національного чи історичного колориту, на відміну від реалій. Незважаючи на те, що ареал розповсюдження певних реалій є таким широким як і ареал поширення термінів, усі реалії є власністю безпосередньо тієї культури у якій вони виникли, тобто характеризуються національною приналежністю та передають місцевий чи часовий колорит [5, ст. 9].

Чимало вчених, які досліджували реалії, розробили свою власну класифікацію цих лексичних одиниць. Досить стисло класифікацію пропонує англійський перекладознавець Пітер Ньюмарк, поділяючи реалії на:

1. Реалії, що стосуються екології (флора, фауна і т.д).
2. Реалії, що стосуються матеріальної культури/артефактів (їжа, одяг, транспорт, будинки та міста).

3. Реалії, що стосуються соціальної культури.
4. Реалії, що позначають організацій (політичні та адміністративні, релігійні, мистецькі).
5. Реалії, що позначають жести і звички [37, ст.95]

Г. Д. Томахін, у свою чергу, поділяє усі лексичні одиниці, що відносяться до категорії реалій на ономастичні реалії та реалії, які позначаються апелятивами. Науковець стверджує, що певні ономастичні реалії є носіями національного колориту та зараховує до їхнього складу:

1. географічні назви (топоніми)
2. імена історичних діячів, вчених, письменників, персонажів художньої літератури та фольклору. (антропоніми)
3. назви літературних творів, витворів мистецтва, державних організацій та історичних подій.

Натомість до реалій що позначаються апелятивами Г.Д.Томахін відносить такі національно-забарвлені слова, що мають відношення до суспільно-політичного життя, військової справи, системи освіти, мистецтва, побуту, традицій та звичаїв народу [23, ст.8].

Р. Зорівчак, розділяє рішення Г.Д.Томахіна зарахувати до реалій антропоніми та топоніми, тому що на її думку, у певних географічних назвах та власних іменах зберігається відгомін історії. Єдину відмінність між ономастичними реаліями та власне реаліями Р. Зорівчак вбачає лише у способах їхнього перекладу, тому що для відтворення власне реалій засобами цільової мови перекладачі можуть використовувати калькування, описову перефразу, комбінований переклад та інші перекладацькі трансформації, а антропоніми та топоніми ,як правило, тільки транскрибуються або транслітеруються [11, ст. 66]

Натомість болгарські перекладознавці С.Влахов та С.Флорин не вважають антропоніми реаліями та виділяють їх у окрему самостійну категорію. [5, ст. 48]

Сучасні науковці у своїх дослідженнях найчастіше згадують класифікацію, запропоновану С.Влаховим та С.Флориним аргументуючи це тим, що вона є найбільш повною та ґрунтовною. У своїй монографії «Неперекладне у перекладі» науковці стверджують, що такі лексичні одиниці як реалії варто розглядати з різних сторін та класифікують їх за трьома ознаками: предметною, часовою та місцевою. Поділ за предметною ознакою дослідники проводили орієнтуючись на референт, тобто на предмет або явище позамовної дійсності, яке та чи інша реалія позначає. За типом референта реалії поділяються на наступні групи:

1. Географічні реалії:

- назви об'єктів фізичної географії;
- назви географічних об'єктів що пов'язані з діяльністю людини;
- назви ендеміків, тобто специфічних рослин чи тварин ареал поширення яких є обмеженим.

2. Етнографічні реалії:

- реалії, пов'язані з побутом певного народу (назви одягу, напоїв, їжі, житла, предметів побуту та транспорту);
- реалії, пов'язані з працею (лексеми, що позначають знаряддя праці, організацію праці);
- реалії, які позначають об'єкти, що мають місце в мистецтві та культурі (назви танців, музики, музичних інструментів, свят, ігор, елементів фольклору та міфології, звичаїв та ритуалів);
- реалії, що позначають етнічні об'єкти;
- реалії, що позначають одиниці виміру та валюту.

3. Суспільно-політичні реалії:

- реалії, що стосуються адміністративно-територіального устрою (адміністративно-територіальні одиниці, населені пункти);
- реалії, що називають органи та носії влади;

- реалії, пов'язані з суспільно-політичним життям (громадські рухи, соціальні явища та рухи, звання, титули, звернення, освітні заклади та культурні організації, касти, судова та правова система.
- реалії, пов'язані з військовою справою (назви підрозділів, військового обмундирування, зброї, військовослужбовців).

Слід зазначити, що географічні реалії мають найбільшу схожість з термінами, тому що пов'язані з фізичною географією а також суміжними науками, такими як ботанічна географія чи зоогеографія.

У класифікації за місцевою ознакою, дослідники розглядають реалії як у межах однієї мови, так і в площині пари мов. У межах однієї мови виокремлюють наступні групи реалій:

1. Свої – споконвічні слова певної мови.
2. Чужі – іншомовні слова, або назви незнайомих для певного народу об'єктів чужої культури, які були перекладені шляхом транскрибування чи калькування та поступово закріпилися у словниковому складі мови перекладу [5, ст.57].

Натомість у площині пари мов реалії розглядаються з точки зору перекладу та поділяються на такі групи:

1. Зовнішні реалії – слова, які є чужими для обох мов.
2. Внутрішні реалії – слова, що належать одній мові з пари й відповідно є чужими для іншої.

За часовим критерієм С. Влахов та С.Флорин поділили реалії на історичні та сучасні [5, ст.59].

Історичні реалії виокремлює й Р. Зорівчак. На думку дослідниці історичні реалії – це так звані семантичні архаїзми, що виходять із вжитку через зникнення предметів чи явищ позамовної дійсності які вони позначають. Історичні реалії є носіями не лише національного, але й хронологічного колориту [11, ст.70].

1.2 Субтитрування як вид кіноперекладу

На сучасному етапі кіноіндустрія переживає свій активний розвиток, а кіно є не лише видом мистецтва, а й своєрідною формою діалогу між різними країнами та культурами. Як правило фільми створюються не лише для місцевого глядача а й для міжнародного ринку, тому поява все більшої кількості якісних кінострічок породжує необхідність їхнього перекладу іншими мовами та стимулює розвиток сфери кіноперекладу.

У працях сучасних дослідників не існує одностайної думки стосовно зв'язку між аудіовізуальним перекладом та кіноперекладом. Наприклад, Н.А.Матківська ототожнює ці два поняття пропонуючи наступну дефініцію: «Аудіовізуальний переклад, який має безліч синонімів, таких як теле/відео переклад, кінопереклад, медіа переклад або екранний переклад, трактується як переклад вербального супроводу до відеоряду, що використовується на телебаченні, при перекладі фільмів та іншої аудіо-відео продукції» [18, ст. 147]. Такої ж думки дотримуються С.В. Радецька та Т.Т.Каліщак. Вони трактують аудіовізуальний переклад як процес який направлений на те щоб зробити зміст кінострічки зрозумілим для глядача, який незнайомий з мовою оригінального фільму. Натомість А.Мельник стверджує, що до аудіовізуального перекладу варто зараховувати різні види перекладу, які передбачають відтворення змісту оригінального тексту синхронно з невербальною частиною, тобто із зображенням, що транслюється на екрані. До цих видів науковець зараховує кінопереклад, переклад радіопрограм, телевізійний переклад і мультимедійний переклад. З огляду на аргументовану думку А. Мельник, робимо висновок, що «кінопереклад» та «аудіовізуальний переклад» не можуть бути взаємозамінними термінами, тому що «аудіовізуальний переклад» це більш широке поняття, у той час як кінопереклад є лише одним із його видів.

Об'єкт перекладу це основна відмінність перелічених видів аудіовізуального перекладу. У випадку кіноперекладу об'єктом виступає кінофільм «як нерозривна єдність вербальної, невербальної та позамовної

інформації, що передається за допомогою декількох семіотичних систем [19, ст. 11].

Перекладачка Мішель Верді виділяє наступні види кіноперекладу:

1. **Синхронний переклад.** Як правило, передбачає переклад кінострічки без попереднього ознайомлення з нею. Цей вид перекладу використовувався на міжнародних кінофестивалях, проте з часом почав втрачати свою актуальність;
2. **Одноголосне озвучування.** Здійснюється одним актор або самим перекладачем, при цьому оригінальний аудіоряд фільму зберігається;
3. **Двоголосне озвучування.** Передбачає залучення двох акторів, чоловіка й жінки та накладається на приглушену оригінальну звукову доріжку;
4. **Дублювання.** Передбачає повну заміну оригінальної звукової доріжки на перекладені цільовою мовою акторські репліки. У процес дублювання залучається цілий штат акторів. Цей вид кіноперекладу вимагає значної компресії вихідного тексту через необхідність відтворити перекладені репліки синхронно з артикуляційними рухами акторів.
5. **Субтитрування**

Згідно з визначенням британського науковця Д. Діаса-Сінтаза, субтитрування – це вид кіноперекладу який передбачає трансляцію письмового тексту мовою перекладу, зазвичай в нижній частині екрану. Цей текст передає зміст оригінального діалогу акторів, інші написи на екрані та решту інформації яку вміщує звукова доріжка (пісні, голоса за кадром) [24, ст.8]. Як зазначають Вікторія Пушина та Алла Сітко у статті «Особливості аудіовізуального перекладу», субтитрування є «діагональною» формою перекладу, тому що передбачає зміну розмовної мови на письмову [20, ст. 119].

Розрізняють два види субтитрів: «внутрішньомовні субтитри» та «міжмовні субтитри». Внутрішньомовні субтитри не вважаються повноцінним перекладом кінофільму, тому що вони представляють собою транскрипцію

сказаної вербальної інформації мовою оригіналу. Такі субтитри орієнтовані на людей з порушенням слуху та глядачів які вивчають іноземну мову. Міжмовні субтитри, у свою чергу, є перекладом оригінального аудіоряду іноземною мовою. Крім цього, субтитри поділяються на так звані «відкриті субтитри», тобто ті які вбудовані у саму кінострічку та не можуть вимикатися глядачем та «приховані субтитри», що не відображаються в звичайному режимі, проте за потреби можуть бути активовані [10, ст. 4].

Прототипами субтитрів є так звані «титри» – написи які виникли із появою німого кіно. Попередньо надрукований на папері текст знімали на плівку та вставляли між кадрами фільму, для того щоб глядач міг зрозуміти діалоги героїв навіть за умови відсутності звуку [21, ст.82].

Як і інші види кіноперекладу субтитрування має певні технічні та текстові обмеження які ускладнюють роботу перекладача. Серед технічних обмежень виділяють:

1. **Параметри простору.** Простір для показу субтитрів є обмеженим, тому перекладач не може використовувати довгі пояснення. Так як читабельність тексту є однією із найголовніших умов при субтитруванні фільму, нормою вважається одне речення частини якого поділені на два рядки. Один рядок у середньому вміщує до 40 символів. Максимальна допустима довжина одного субтитру в два рядки пояснюється тим, що перекладені репліки акторів не повинні перекривати зображення яке транслюється на екрані та відволікати глядача від перегляду. Крім цього, для покращення сприйняття, два рядки одного субтитру повинні бути якомога більш однаковими по довжині.
2. **Параметри часу.** Субтитрування характеризується полімедійністю, яка полягає у тому що перекладені цільовою мовою репліки акторів з'являються на екрані синхронно із самим зображенням. Тому довжина одного субтитру напряму залежить від часу виведеного для його показу.

Поява та зникнення субтитрів повинна збігатися із зміною кадрів, що скорочує час перекладу [24, ст. 21].

Наведені технічні обмеження та відмінності двох мовних систем спричиняють й текстуальні обмеження у процесі перекладу. При субтитруванні перекладачі досить часто вдаються до компресії, тобто спрощують більш складні конструкції, або ж взагалі опускають певні мовні елементи. Ірена Ковачич виділяє три групи мовних елементів при субтитруванні: обов'язкові (які необхідно перекласти); частково необов'язкові (які за необхідності можна скоротити); необов'язкові (які можна опустити в перекладі) [34, ст. 409].

Обов'язковими лінгвістичними елементами називають ті, що мають критичне значення для розуміння глядачем сюжету фільму. За їхньої відсутності у перекладі глядачі не мають змоги слідкувати за розвитком подій. До необов'язкової інформації, яку можна опустити в матеріалі субтитрів навіть за відсутності просторових чи часових обмежень зараховують:

1. Повтори;
2. Імена в апелятивних конструкціях;
3. Слова які ,як правило, є відомими навіть тим глядачам, які не володіють мовою оригінального фільму («OK» «No», «Yes»);
4. Вигуки («oh», «wow»);
5. Вирази, які супроводжуються жестами та позначають здивування, схвалення, заперечення або привітання.
6. Слова, які позбавленні смислового навантаження та вживаються лише для того щоб підтримати потік мовлення («well», «you know») [24, ст.27].

С. В. Єлісеєва зауважує, що у процесі субтитрування перекладач повинен враховувати не лише аудіоряд, а й візуальну складову кінофільму, тобто зображення що транслюється на екрані. Така необхідність пояснюється тим, що замість слів актори можуть використовувати міміку чи мову жестів. Саме

наявність великої кількості подібних позамовних компонентів у кіносцені обумовлює різницю між наведеним у субтитрах перекладом та оригіналом [10, ст.159].

Субтитри за своєю природою є фрагментованими. Вони відображаються в ізоляції один від одного і глядач, як правило, не має можливості повернутися назад щоб перечитати наведений у субтитрах переклад та зрозуміти зміст пропущеного фрагмента, але навіть якщо це можливо, як у випадку з переглядом кінострічки в Інтернеті, такий спосіб перегляду є неприродним і може негативно впливати на загальне сприйняття кінопродукту. Д. Діас-Сінтаз зауважує, що субтитрування вимагає ретельної сегментації інформації для того щоб субтитри були зв'язними та цілісними й не спричиняли труднощів для глядачів, які змушені одночасно концентруватися на двох видах інформації. Для того щоб глядач міг швидко прочитати та зрозуміти інформацію наведену у субтитрах за короткий період часу, перекладач повинен структурувати субтитри таким чином, щоб вони були автономним як у семантичному, так і у синтаксичному плані. Тобто і розбиття на окремі субтитри, і поділ на рядки в межах одного субтитру має здійснюватися таким чином, щоб слова поєднанні логічно, семантично чи граматично були згруповані разом в одному субтитрі чи рядку. В ідеалі кожен субтитр має чітку структуру, позбавлений двозначності та є повноцінним реченням. Але це не завжди можливо, тому що перекладачеві доводиться ділити більш довгі та складні речення на коротші, щоб глядач міг слідкувати за субтитрами, але й не відволікатися при цьому від візуальної складової фільму [27, ст. 277-278].

Науковці притримуються думки, що на відміну дублювання, яке тяжіє до доместикації, тобто одомашнює іноземні елементи та зменшує відчуття «чужорідності» фільму внаслідок заміни оригінальних голосів акторів аудіорядом на мові-перекладу, субтитрування є формою форенізації. Згідно з визначенням Л.Венуті, форенізація – це стратегія, яка передбачає збереження в перекладі мовних та культурних особливостей оригінального тексту та надає

читачам відчуття перебування за кордоном [42,ст.20]. У порівнянні з дублюванням та закадровим озвученням, субтитрування найменше видозмінює оригінал, тому що не передбачає заміну оригінальної звукової доріжки дозволяючи глядачам чути оригінальні репліки акторів. Таким чином, субтитрування підкреслює автентичність та іноземний характер фільму [4, ст.4]. Незважаючи на те, що глядачі не розуміють мову оригіналу, вони можуть отримати певне уявлення про персонажів, їхній настрій та почуття через інтонацію їхніх голосів. Як стверджує М. Мера: «Можливість чути справжні голоси персонажів не лише покращує розуміння певних діалогів та сюжету, а й дає необхідні підказки про статус, клас чи стосунки між персонажами [36, ст.75].

1.3 Проблема перекаладу реалій при субтитруванні кінопродуктів

Як зазначають А. Кам'янець та Т. Некряч у праці «Інтертекстуальна іронія і переклад»: «...одна з актуальних функцій перекладу – доносити іншу культуру» [13,ст.40]. Завдання перекладача полягає не лише у тому щоб зробити закладений у першоджерело зміст зрозумілим для носіїв іншої мови, але й у збереженні національно-культурного компонент вихідного тексту [9,ст.67]. Проте, на думку англійського науковця П. Ньюмарка, культура є найбільшою перешкодою для перекладачів на шляху до досягнення якісного перекладу [38,ст.172]. Обумовлено це культурною асиметрією між двома мовними колективами. Існують певні об'єкти, явища чи факти які настільки глибоко закріпилися у вихідній культурі, що є зовсім невідомими для цільової культури. Відповідно слова, які позначають ці національно-специфічні об'єкти існують лише у словниковому складі вихідної мови та не мають еквівалентів у мові перекладу [9,ст.1]. До подібних національно-маркованих лексичних одиниць зараховуютьс я реалії.

При перекладі слів-реалій компетентність перекладача не може обмежуватися лише відмінним знанням мови. Він повинен бути добре знайомим

з тонкощами вихідної та цільової культур та володіти знаннями про їхні спільні та відмінні риси. К. Джеймс зауважує, що здатність перекладача оцінити важливість культурних вкраплень у тому чи іншому тексті а також зрозуміти наскільки детально їх варто відтворювати у перекладі та як вони будуть сприйматися читачами цільової мови відіграє ключову роль у перекладі [32, ст. 114].

У оригінальному тексті слова-реалії не супроводжуються поясненням, тому що вони ніяк не виділяються, тобто є звичними для вихідної мови та її носіїв. Проте більшість перекладознавців дотримуються думки, що у контексті перекладу варто використовувати перекладацький коментар у вигляді виносок та приміток. Коментування національно-специфічних реалій не є обов'язковим, але допомагає краще розкрити значення предметів чи явищ притаманих іншій культурі та створити комунікативно-рівнозначний текст, тобто допомагає реципієнту, який не знайомий з особливостями вихідної культури, краще зрозуміти перекладений матеріал [9, ст.69].

Кінопереклад та субтитрування зокрема накладає на перекладача значно більше обмежень при відтворенні реалій ніж інші види перекладу. Як згадувалося раніше, згідно з технічними обмеженнями субтитрування, максимальна довжина одного субтитра становить два рядки, при цьому кожен субтитр повинен з'являтися та зникати на екрані синхронно з візуальною складовою кінострічки. Субтитри повинні бути зрозумілими, стислими та легкими для сприймання, щоб глядачеві не доводилося повертатися до перечитування незрозумілої інформації [30,ст.224]. Як зазначає Д.Твейт: «Зазвичай субтитрувальник не має достатньо місця щоб використовувати багатослівні формулювання та складні конструкції: покращення читабельності субтитрів полягає у лаконічності» [9, ст.69]. Саме максимальна допустима довжина тексту у субтитрах ускладнює процес перекладу культурних реалій. Національно-марковані одиниці такі як реалії зазвичай вимагають описового перекладу. Це значно збільшує об'єм перекладеного тексту, що не завжди

відповідає формату субтитрів. Натомість некоректна передача семантичного чи конотативного значення реалій або взагалі їхнє опущення у субтитрах робить субтитруванням вразливим видом кіноперекладу, тому що глядач, який знайомий з вихідною мовою та словами-реаліями, що позначають специфічні для вихідної культури предмети позамовної дійсності, може піддати критиці запропонований субтитрувальником переклад порівнявши оригінальний аудіоряд та наведені у субтитрах перекладені акторські репліки [30, ст.224].

Крім цього, на відміну від художнього перекладу, при субтитруванні перекладач не може використовувати розгорнуті перекладацькі примітки або пояснювальні виноски для більш точного розуміння глядачем культурно-специфічних об'єктів. Тракткування слів-реалій у субтитрах зазвичай є інтертекстуальним, тобто пояснення відбувається шляхом додавання стислого коментаря, який є невід'ємною частиною самого перекладу наведеного у субтитрах, що не порушує зв'язність тексту [33, ст.58].

Реалії тісно пов'язані з спільнотою яку вони представляють та є мінливими й нестабільними у значенні, тому що пов'язанні з усною традицією. Натомість у субтитруванні надають перевагу стабільності, чіткості а також денотативному а не конотативному значенню. Проте жоден переклад не може бути повністю нейтральним. Перекладач завжди інтерпретує оригінальний текст застосовуючи принцип ревалентності, для того щоб вирішити які культурні елементи є найбільш важливими та мають бути збережені у перекладі [25, ст.25].

Висновки до першого розділу

У працях науковців спостерігається поступовий перехід від розгляду реалій лише як об'єктів позамовної дійсності до їх вивчення як перекладознавчої категорії. На сучасному етапі під терміном «реалія» розуміють лексичні одиниці, які позначають предмети чи явища характерні для повсякденного життя, побуту та суспільно-історичного розвитку однієї культури, але при цьому зовсім

незнайомі для іншої. Як носії національного та часового колориту, реалії не мають еквівалентів у інших мовах, тому вимагають особливого підходу при перекладі. Ідентифікувати слова як реалії можна лише при бінарному зіставленні мов. За типом референта реалії поділяються на географічні, суспільно-політичні та етнографічні. Також виділяють окрему групу ономастичних реалій, яка вміщує топоніми й антропоніми що передають національний колорит.

Від суміжних понять, такі як «варваризм», «локалізм» та «екзотизм», реалії відрізняє те, що вони рідко запозичуються іншими мовами, не переходять у загальноживану лексику та є носіями не лише місцевого, але й часового колориту.

Проблема відтворення семантичного та конотативного значення реалій у кіноперекладі, зокрема у субтитрах, набирає все більшої актуальності в умовах глобалізації, коли кінематограф виступає своєрідною формою комунікації між різними культурами.

Субтитрування є одним із видів кіноперекладу, який передбачає трансляцію письмового тексту, що відтворює іноземною мовою оригінальні діалоги акторів та іншу інформацію закладену в звукову доріжку. Субтитрування є формою форенізації. Збереження початкової звукової доріжки дозволяє глядачам чути оригінальні голоси акторів що зберігає автентичність та «іноземність» фільму. Процес субтитрування характеризується певними технічними обмеженнями, які виступають додатковими труднощами для перекладача та змушують вдаватися до компресії.

Проблема перекладу реалій у субтитрах полягає у тому, що формат субтитрів, які повинні бути лаконічними та зрозумілими для того щоб краще сприйматися аудиторією, не дозволяє перекладачеві використовувати занадто довгі пояснення та виноски, тому що це розсіює увагу глядача.

РОЗДІЛ 2. ВІДТВОРЕННЯ РЕАЛІЙ ПРИ СУБТИТРУВАННІ ФІЛЬМІВ

1.1 Прийоми перекладу слів-реалій

Переклад національно-маркованої лексики, такої як реалій є дійсно складним завданням через потребу передати культурно-специфічні елементи не маючи при цьому можливості використати прямий еквівалент, тому що він відсутній у мові перекладу. У таких випадках перекладачі використовують різні перекладацькі трансформації, щоб зробити ці реалії зрозумілими для цільової аудиторії, зберігаючи при цьому їхню сутність, значення та емоційне забарвлення.

Для того щоб вдало відтворити реалії мовою перекладу, необхідно врахувати такі фактори як тип тексту, вид реалії та її значимість в тексті, рівень сприйняття реалій носіями цільової мови [32, ст.275].

С. Влахов та С.Флорин виділили наступні методи відтворення реалій засобами цільової мови:

1. Транскрипція;
2. Калькування;
3. Приблизний переклад (генералізація, функціональний аналог, описовий переклад);
4. Комбінована реномінація [5, ст.93].

Транскрипція передбачає перенесення реалії з вихідної мови в цільову шляхом її запису графемами останньої. Застосовуючи транскрипцію, перекладачі мають на меті відтворити у перекладі максимально точно звучання іноземного слова, а не склад літер. Транскрипція зазвичай застосовується для перекладу ономастичних реалій, тобто власних назв і топонімів а також реалій, що позначають об'єкти та явища, що стосуються військової справи, релігії та засобів масової інформації. Головними перевагами транскрипції, особливо у контексті кіноперекладу є те, що за допомогою цього методу можна досягнути максимальної стислості та форенізації, тобто зберегти культурну специфіку

кінотвору [3, ст.50]. Проте проблема із застосуванням транскрипції у контексті перекладу з корейської мови на українську полягає у тому, що в Україні не існує визнаної системи траскрибування корейських слів.

Інший метод, а саме калькування, передбачає заміну окремих морфем іншомовного слова або словосполучення прямими відповідниками у мові перекладу. Калькування допомагає зберегти максимально точно семантичне значення реалії, проте колорит може частково втрачатися. Так, реалію 산신, яка часто згадується в корейській міфології та позначає божественне створіння, що захищає гори, найдоцільніше перекладати шляхом калькування. Враховуючи те що прямий український відповідник морфемі 산 це «гора» а 신 перекладається як «дух», український переклад реалії 산신 буде звучати як «дух гір», або ж «гірський дух».

Значно частіше для відтворення реалій застосовується приблизний переклад. Приблизний переклад дозволяє відтворити предметне значення реалії, хоча не завжди точно. Якщо говорити про колорит, то при описовому перекладі він майже завжди втрачається, тому що перекладач заміняє іншомовну реалію словом чи словосполученням з нульовою конотацією [5, ст.90].

Одним із прийомів приблизного перекладу є генералізація. Генералізація передбачає заміну вихідної реалії, яка має більш вузьке значення, словом із ширшим значенням із мови-перекладу, тобто заміну видового поняття родовим. Якщо вихідна мова характеризується більш детальною сегментацією, а словниковий еквівалент у цільовій мові відсутній, то генералізація є неминучою. У деяких випадках детальний опис або чітке визначення реалії може передавати інформацію, яке є надлишковою у певній комунікативній ситуації. Зазвичай викладачі застосовують генералізацію, якщо реалія не відіграє значну роль у контексті та дозволяє відтворити лише її приблизне значення [6, ст.16]. Особливо обачними з прийомом генералізації перекладачі повинні бути при перекладі

історичних реалій, тому що невдала заміна вихідної реалії, з одного боку, може її модернізувати, а з іншого зробити текст незрозумілим для сучасного читача.

Інколи для відтворення реалій перекладачі обирають метод введення функціонального аналога. Переклад за допомогою функціонального аналога передбачає заміщення іншомовної реалії приблизним відповідником, що існує у мові перекладу та є подібним за змістом і функціями. Головною перевагою відтворення реалій за допомогою функціонального аналога є те, що він дозволяє цільовій аудиторії зрозуміти значення вихідної реалії, але при цьому не збільшує обсяг перекладеного тексту [6, ст.76]. Наприклад корейське слово «바둑» можна перекласти саме за допомогою зазначеного методу. «바둑» – це назва настільної гри, яка була створена в Китаї, але згодом поширилася та стала надзвичайно популярною у Японії, Таївані та Південній Кореї зокрема. Відповідно лексема «바둑» не виступає реалією при перекладі на китайську чи японську мову, тому що у словниковому складі цих мов є прямі еквіваленти зазначеного слова, які позначаються ідентичний референт. Натомість при контрастивному зіставленні корейської та української мов слово «바둑» є безеквівалентним, тому зараховується до категорії реалій. Для кращого сприйняття українським читачем цієї реалії, доцільно замінити її у перекладі на варіант «шахи». Хоча гра в шахи, яка добре відома українцям, не є прямим аналогом гри 바둑, проте має з нею кілька схожостей, наприклад теж грається на дошці, вимагає участі лише двох гравців та полягає в захопленні контролю над важливими позиціями на дошці. Відповідно лексема «шахи» є функціональною заміною реалії «바둑».

Описовий переклад зазвичай використовується у тих випадках, коли інші варіанти є неможливими та передбачає відтворення «чужої» реалії за допомогою розширеного пояснення. Такий спосіб дозволяє доволі точно передати зміст реалії, проте не передає у повній мірі національний чи історичний колорит та порушує стислість [1, ст. 8].

1. При застосуванні описового перекладу потрібно враховувати наступні вимоги:
2. У перекладі повинен точно відтворюватися основний зміст поняття, позначеного вихідним словом;
3. Надмірна докладність в описі є недоречною;
4. Синтаксична структура описового словосполучення не повинна бути занадто складною, щоб переклад легко сприймався носіями цільової мови [15, ст. 723].

Наприклад, реалію 김치, яка позначає корейську традиційну закуску, можна передати шляхом описового перекладу зробивши акцент на основних характеристиках страви. Тоді переклад буде звучати як *«ферментована пряна капуста»*.

Іноколи перекладачі вдаються до комбінованої реномінація, яка зазвичай поєднує в собі транскрипцію та короткий опис, або транскрипцію та гіперонім. Перевагами цього методу є те, що транскрибована реалія зберігає «незвичність» у перекладеному тексті, а описова перефраза допомагає відтворити семантичне значення реалії. Часто, при першій згадці реалії у тексті, перекладач відтворює її методом комбінованої реномінації, а при повторній появі, зберігає лише транскрибоване слово. Комбінована реномінація у багатьох випадках є більш ефективною, ніж звичайний описовий переклад, головним недоліком якого є втрата національного колориту [11,ст.122]. Таким чином, застосовуючи зазначений метод, можна перекласти корейське слово «장구», яке вперше з'являється у записах епохи Трьох Держав, та позначає корейський традиційний ударний інструмент. Щоб продемонструвати як працює спосіб комбінованої реномінації доречніше розглянути реалію «장구» у контексті.

Оригінал:

장구는 다른 문화권의 드럼과는 확연히 구별되며, 한국 전통 음악의 정체성을 형성하는 데 중요한 요소입니다.

Переклад:

Чангу, корейський двосторонній барабан у формі пісочного годинника, значно відрізняється від барабанів інших культур та виступає важливим компонентом у формуванні ідентичності корейської традиційної музики.

Просторові та часові обмеження якими характеризується субтитрування інколи унеможливають застосування згаданих перекладацьких трансформацій. Таким чином, деякі методи відтворення реалій запропоновані у класифікації С.Влахова та С.Флорина, такі як описовий переклад чи комбінована реномінація, можуть створювати більш багатослівний переклад ніж дозволяють технічні обмеження субтитрів. З іншої сторони, субтитрування має переваги над іншими видами перекладу, тому що вміщує не лише вербальну частину, але й візуальну, що дозволяє глядачеві зрозуміти іншомовну реалію опираючись лише на зображення та контекст. Тому перекладачі інколи вдаються до опущення слів-реалій у перекладі, якщо це не заважає усвідомленню дій героїв та розумінню кіносцени в цілому [31, ст.113].

Таким чином, враховуючи специфіку субтитрування, методи відтворення реалій найчастіше обмежуються транскрипцією, використанням функціонального аналога чи гіпероніма з цільової мови або опущенням реалії. З іншої сторони, описовий переклад у поєднанні з візуальною частиною кінофільму також допомагає доволі точно передати значення реалії, проте лише за умови, що застосування цього методу не порушує технічні обмеження субтитрування. До вибору перекладацьких трансформації варто переходити лише після детального аналізу фрагмента тексту. Вибір на користь одного із зазначених методів залежить від наступних факторів:

1. Важливості реалії в конкретній кіносцені;
2. Функцій реалії у кіносцені;
3. Наявності чи відсутності візуального оформлення реалії.

2.2. Аналіз перекладацьких помилок при перекладі реалій (на матеріалі субтитрів до корейської драми “Хваран”: Квітучі лицарі)

«Хваран»: квітучі лицарі – це історична драма, події якої розгортаються у період Трьох королівств у державі Шілла. Королева-регент Чісо задля зміцнення та розквіту всієї держави вирішує створити Хваран – елітну групу воїнів, яких планують виховувати не лише у військових але й культурних аспектах. Саме молоді юнаки із аристократичних сімей, які увійшли до військового підрозділу «Хваран» і юний король, який приховує свою особистість через наказ матері та приєднується до них, щоб краще зрозуміти чого потребує його народ, постають головними героями драми.

Проаналізувавши українські субтитри до драми «Хваран:Квітучі лицарі», а саме культурно-марковану лексику, ми дійшли висновку, що труднощі при перекладі викликають переважно історичні реалії, тобто ті що вийшли з постійного вжитку, та вимагають володіння позамовною інформацією, ознайомлення з історією та культурою Кореї. Більшість перекладацьких помилок пов’язанні з тим, що вибрані метоти відтворення реалій є недоцільними у тому контексті, у якому вони були застосовані. Нами були виділені наступні помилки при перекладі реалій:

1. Невиправдане застосування опущення.

Як зазначалося раніше, опущення в кіноперекладі застосовують лише тоді, коли відсутність тих чи інших фрагментів у субтитрах не порушує сприйняття глядацем кіносцени та не є критичною для розуміння дій героїв. У першій сцені один із головних героїв, який проживає у селі неподалік від королівської столиці, зустрічається з місцевими розбійниками з якими має давній конфлікт. Після чергових неприємних висловлювань у свою сторону головний герой дістає із кишені та підкидає предмет, що супроводжується страхом на обличчях розбійників та наступним діалогом: « -야, 야, 야. 꺼냈다. - 저게 뭘데? - 주렁구»/«- Стій, він це витяг. – Що це? – .....». В україномовному перекладі

перекладач опускає реалію 주령구, що позначає 14-гранний гральний кубик, яким користувалися у якості розваг під час випивки в епоху Шілла. На кожній грані були написані так звані покарання, наприклад «술을 다 마시고 크게 웃기»/«Випити все до останньої краплини та голосно засміятися». У наведеному фрагменті опущення реалії є недоречним, тому що, хоча глядач і може зрозуміти з візуальної частини фільму, що це гральний кубик, його призначення, що відіграє ключову роль для розуміння наступних дій головного героя, є відомим не всім. Тому у цьому випадку доречніше застосувати описовий переклад: « – Стій, він його витяг. – Що це? – Кубик покарань».

Таку ж помилку знаходимо у сцені де головний герой обіцяє своєму приятелю, що допоможе йому дістатися королівської столиці, щоб знайти батька та сестру, з якими його розлучили в дитинстві. На це йому відповідають наступною фразою: «천인이 성문을 넘었다간 활에 맞아 죽고, 창에 찔려 죽고»/ «Якщо такі, як ми, підходять до воріт, їх ложать стрілами та камінням». В українських субтитрах слово 천인, яким раніше називали людей, що стояли на найнижчій сходинці в соціальній ієрархії, опускається та замінюється виразом «Якщо такі, як ми», що не є доречним, тому що збереження реалії в перекладі дало б глядачам повне уявлення про соціальне становище героїв, та про те як у столиці королівства Шілла ставилися до чужинців, особливо низького соціального походження. Тож пропонуємо замінити вираз «Якщо такі, як ми» на «простолюдини»: «Якщо **простолюдини** підходять до воріт, їх ложать стрілами та списами».

Наступну помилку знаходимо у сцені, яка демонструє суперечку між двома членами підрозділу Хваран. Один із хваранів, намагаючись попередити бійку, застерігає Сону, одного з головних героїв, та каже наступне: «너 여기서 안 참으면 거열형이다» / «Якщо не стримаєшся, матимеш проблеми». Реалія 거열형 позначає один із видів покарання, що був поширений в епоху Трьох Королівств та передбачав смертну кару за бунтарство чи порушення

конфуціанських ідей. Шию та кінцівки порушника прив'язували до п'яти возів із волами та відривали шляхом розтягування. Перекладач опускає наведену лексему в українських субтитрах, узагальнюючи все виразом «матимеш проблеми», що ж ніяк не відтворює ні семантичне, ні конотативне значення реалії. На нашу думку, у цій репліці реалію 거열형 краще відтворити шляхом описового перекладу, надавши глядачеві більш чітке уявлення про жорстокість покарань, які застосовували у минулому: *«Якщо не стримаєшся, тебе вб'ють розірвавши на частини».*

Сцена у якій головний наставник збирає усіх юнаків що пройшли посвяту у хварани, супроводжується коротким написом «선문». Ця лексема вказує на місце перебування головних героїв. Слово 선문 позначає місце, де проживали та проходили тренування хварани. 선문 виступає реалією у перекладі на українську мову, що обумовлено різною історичною позамовною дійсністю. Як зазначалося у теоретичній частині, субтитрування передбачає не лише переклад акторських реплік, але й інших написів що з'являються на екрані, проте переклад наведеної реалії в українському варіанті відсутній. Поява напису «선문» на екрані не супроводжується синхронною трансляцією акторських реплік, що дозволяє не застосовувати опущення, тому ще відтворення реалії у перекладі не розсіюватиме увагу глядача та не заважатиме зосереджуватися на основному тексті. Ми вважаємо, що в такому випадку краще застосувати метод комбінованої реномінації, тобто транскрибувати саму лексему та надати коротке пояснення: *«Сонмун – тренувальний табір хваранів».*

2. Невиправдане застосування транскрипції

Створення елітної групи Хваран викликає обурення у інших військових підрозділів, які вірно служили королеві, що можна зрозуміти з наступного висловлювання: «누구는 화랑이고 누구는 낭도도. 우리더러 친구 수하로 들어가란 말이야?» / *Є Хваран, а ми будемо Нандо? Ми тепер повинні служити своїм друзям?».* У хварани відбирали юнаків з аристократичних родин, а Нандо

називали групу, що слідувала за хваранами та складалася як з аристократів нижчого класу, так і з звичайних людей. Ми вважаємо, що у цьому випадку краще використати описовий переклад, щоб забезпечити краще розуміння глядачем реалії 낭도: «Є хварани, а ми будемо **підвладним їм військом?**».

Наступне недоречне застосування транскрипції знаходимо у діалозі між чиновниками, які дізналися що їхні сини влаштували бійку у Наджоні, тому були схопленні за наказом королеви: « – 이 일은 태후가 죽인다고 나와도 할 말이 없어. – 어찌 그런 말씀을 하십니까?». – 나정이 어딘가? 거서간께서 탄생하신 성지이자» | – Ми нічого не вдіємо навіть якщо королева вб'є їх. – Вб'є їх? Як ви можете таке казати? – Що таке Наджон? Це священне місце де народився Косоган. Відтворення реалії 거서간 шляхом транскрипції зберігає історичний колорит, проте сам зміст реалії є незрозумілим для українських глядачів, які незнайомі з історією Кореї. 거서간 – це титул який носив Пак Хьоккосе, засновник та перший правитель держави Шілла, який за легендою вилупився з яйця у лісі Наджон, що потім почав вважатися священним місцем. Зміст цієї реалії варто відтворити шляхом опису: «**Що таке Наджон? Це священна земля, де народився засновник Шілла**». Розкривши зміст поняття 거서간, ми зможемо донести глядачам чому Наджон вважається священним місцем та чому порушення порядку у Наджоні могло закінчитися смертю, незважаючи на соціальний статус.

3. Некоректне транскрибування топонімів та антропонімів

Наприклад, ім'я засновника Шілли 박혁거세 транскрибують як Пак Хьокчос, що повністю суперечить призначенню методу транскрипції. Враховуючи те, що головною ціллю перекладача при відтворенні ономастичних реалій є збереження початкового звучання, ми пропонуємо транскрибувати наведене ім'я як Пак Хьоккосе.

Помилку в транскрибуванні також допущено в імені одного з королів держави Шілла 진/흥 . В українських субтитрах пропонують варіант *Чінхьон*, хоча сполучення українських букв «ЬО» абсолютно не передає звук, який позначає корейська літера 으 . Ми вважаємо, що більш доцільно обрати найбільш наближену за звучанням літеру «и» та транскрибувати ім'я 진/흥 як *Чінхин*.

В українських субтитрах назва одного з трьох королівств 신라 транскрибується як *Сілла*, проте ми пропонуємо передавати корейську літеру ㄷ перед «і» українською літерою «ш», оскільки це точніше передає оригінальне звучання слова.

Слід зазначити, що у проаналізованих українських субтитрах до драми «Хваран: квітучі лицарі» перекладач не дотримується єдиної системи запису корейських імен, тобто в одному випадку записує прізвище та всі склади імені окремо, а у іншому об'єднує склади імені в одне слово. Ми вважаємо, що перша система є неправильною, тому що вона порушує структуру корейського імені та призводить до непорозумінь. Таким чином, глядач, який вперше бачить корейське ім'я, може помилково сприймати другий склад імені за прізвище героя. Тому більш доцільно замінити наведені в субтитрах корейські імена наступним чином: *Сон У/ Сону, А Ро / Аро, Пак Йон Шіль / Пак Йоншіль, Су Хо / Сухо*.

2. 3. Переклад українською мовою реалій представлених у корейській драмі “Хваран:Квітучі лицарі”.

Для проведення нашого дослідження всього було відібрано 34 реалії, які були класифіковані за предметною ознакою, запропонованою болгарськими дослідниками С.Влаховим та С.Флориним. Крім цього, також були проаналізовані ономастичні реалії, тому що на нашу думку, вони виступають яскравими носіями історичного колориту. Варто зауважити, що майже всі реалії представлені у корейській драмі «Хваран: Квітучі лицарі» є історичними, тому що явища та предмети позамовної дійсності які вони позначають характерні

лише для конкретної історичної епохи та відсутні в сучасному суспільстві. Орієнтуючись на тип референта, які позначають відібрані нами слова-реалії, ми виявили 13 ономастичних, 5 етнографічних та 16 суспільно-політичних реалій:

1. Ономастичні реалії: 진흥, 지소, 위화, 숙명, 박혁거세, 우륵, 신라, 백제, 고구려, 성명, 나정, 신국, 삼국.

2. Етнографічні реалії:

- Одяг: 관복, 삿갓;
- Інше: 주령구;
- Їжа: 떡;
- Музичні інструменти: 가야금.

3. Суспільно – політичні реалії:

- Звання та титули: 아찬, 각간, 잡찬, 대아찬, 파진찬, 거서간, 화랑, 낭도, 풍월주, 원화;
- Касти: 진골, 성골, 천인;
- Навчальні та культурні заклади: 사당, 선문;
- Судова та правова система: 거열형.

Вибір на користь одного з методів для відтворення зазначених реалій українською мовою проводився враховуючи вид реалії, її значення у конкретному контексті та специфіку й обмеження субтитрування.

Таким чином, нам здається, що найбільш доцільним методом для відтворення ономастичних реалій є транскрипція, тому що цей спосіб дозволяє зберегти звучання анатропонімів та топонімів максимально близьким до оригіналу. Це важливо й для глядачів, які чують оригінальну мову та можуть асоціювати її з написаним у субтитрах. Такий підхід дозволяє зберегти аутентичність та оригінальність назв та імен. До того ж, транскрипція забезпечує максимальну лаконічність в субтитрах. Проте перешкодою при застосуванні

зазначеного методу є те, що українські науковці майже не приділяли увагу питанню транскрибування корейських власних назв, відповідно більш-менш уніфікованої системи запису корейських власних назв українською мовою теж не існує. Тому транскрибування наступних реалій ми здійснювали на наш власний розсуд, зосередившись на відтворенні початкового звучання:

1. 지소 – ім'я королеви, яка протягом певного періоду займала королівський трон держави Шілла замість свого сина та стала ініціатором створення елітної групи Хваран. Ми вважаємо, що зазначену реалію варто транскрибувати як *Чісо*.
2. 위화 – ім'я чоловіка, який був призначений першим наставником молодих юнаків, що пройшли посвяту у хварани. Корейський дифтонг «위» варто передавати сполученням українських літер «в» та «і», тому повний транскрибований варіант імені 위화 буде *Вихва*.
3. 숙명 – ім'я сестри Чінхина, 24-го правителя держави Шілла. Враховуючи те, що у нашій роботі ми надаємо перевагу такому запису корейських імен, який передбачає об'єднання двох складів імені в одне слово, при транскрибуванні імені 숙명 варто врахувати явище асиміляції. У патчмі першого складу стоїть літера «ㄱ», а другий склад починається літерою «ㅍ», тому «ㄱ» буде вимовлятися як «○» та передаватися українським сонорним звуком «н». Таким чином транскрибований варіант зазначеного імені буде звучати як *Сунмьон*.
3. 우륵 – ім'я відомого корейського музиканта держави Шілла. Вище згадувалося, що так як в українській мові немає літери, яка відтворювала б такий самий звук як літера «으», ми пропонуємо обрати літеру «и», яка є найбільш наближеною за звучанням та транскрибувати корейське ім'я як *Урик*.

4. 신라 – назва однієї з трьох корейських держав, які існували з 57 року до н.е. до 668 року н.е. При транскрибуванні реалії 신라 також потрібно врахувати асиміляцію. При поєднанні літери «ㄴ» в патчїмі першого складу з літерою «ㄷ» на початку другого складу, звук «ㄴ» асимілюється, а «ㄷ» подовжується. Тому будемо транскрибувати наведене слово як *Шїлла*.

6. 고구려 – назва однієї з трьох корейських держав. Корейський глухий приголосний «ㄱ» одзвїнчується між голосними всередині слова та стає схожим за звучанням до української літери «г». Тому ми пропонуємо транскрибувати цю назву як *Когурьо*.

8. 나정 – назва лісу, у якому за легендою народився засновник держави Шїлла. Корейська літера «ㅈ» також одзвїнчується між приголосними та позначає звук, який, на нашу думку, найбільш доцільно відтворити буквосполученням «дж». Тому будемо транскрибувати 나정 як *Наджсон*.

Треба зауважити, що проаналїзувавши представлені у драмі етнографїчні реалїї, ми дійшли висновку, що для відтворення деяких лексем з цієї категорїї, також варто застосувати метод транскрибування. Щоб продемонструвати доцільність такого рїшення, варто розглянути етнографїчні реалїї у конкретних сценах та акторських реплїках.

Одна із сцен демонструє глядачевї гру на корейських традиційних інструментах у виконанні відомого музиканта, якого запросив у тренувальний табір хваранів їхній головний наставник Віхва, щоб той підготував юнаків до виступу на фестивалї. Віхва представляє музиканта хваранам, що супроводжується наступним діалогом між головними героями: « –그렇게 유명한 사람이야? – 나도 들어봤어. 못하는 악기가 없고, 특히 가야금을 썩어 먹는다던데. Реалїя 가야금, представлена в останній реплїці, позначає корейський традиційний багатострунний інструмент, який не має аналогів в

українській культурі. У цьому випадку застосовувати описовий переклад чи комбіновану реномінацію недоцільно, тому що реалія 가야금 є другорядною та не відіграє значну роль у сюжеті. До того ж в кадрі представлений цей музичний інструмент, тобто реалія має візуальне оформлення, тому глядач зможе зрозуміти зміст зазначеної реалії навіть за відсутності тлумачення. Всі ці фактори дозволяють залишити в субтитрах лише транскрибовану назву інструмента. Реалію 가야금 будемо транскрибувати як *каягим*.

Етнографічну реалію знаходимо й у іншій сцені, у якій один із головних героїв Сон У з'являється у місці де збирається місцева молодь, щоб врятувати свого приятеля від смерті. Поглянувши на вбрання Сону та звернувши увагу на його капелюх, один із відвідувачів промовляє наступне: «*뭘야, 저 삿갓은?*». Лексема 삿갓 вказує на капелюх конусоподібний форми, що створений з бамбуку та призначений для захисту очей від сонячних променів. Так як візуальна складова може компенсувати відсутність тлумачення в субтитрах, ми пропонуємо транскрибувати зазначену реалію та зберегти таким чином її «іноземність». Літера «ㅅ», що стоїть в патчїмі першого складу перед наступною приголосною вимовляється як українська літера «т», тому будемо транскрибувати реалію 삿갓 наступним чином: *саткат*.

Етнографічна реалія також присутня у сцені яка демонструє розмову між донькою місцевого лікаря Аро та її подругою: «*연심같은 소리 하고 있네. 아, 떡이나 떡어*». Реалію 떡, що позначає корейський традиційний десерт приготований з рисової муки, також транскрибуємо. Так як вживання подвоєнних приголосних на початку слова є нехарактерним для української мови, подвійну корейську приголосну ㅃ варто транскрибувати звичайною літерою «т»: *ток*.

Крім цього, транскрипцію було застосовано до однієї суспільно-політичної реалії. Суспільно-політичну реалію знаходимо у розмові між королевою Чісо та Аро. «*널 원화로 세울 것이다. 난 너를 이용해 화랑도를 내 손아귀에 쥘 것이다*»

Я надам тобі титул вонхва. Я використаю тебе, щоб тримати хваранів у своїх руках». Під час існування елітної групи Хваран, словом 원화 називали тих, хто стояв на чолі хваранів. Вважається, що першими 원화 були жінки. У цьому випадку ми застосували транскрибування, тому що глядач може отримати уявлення про значення цього поняття опираючись на контекст.

Важливою темою драми «Хваран:Квітучі лицарі» є питання соціальної нерівності, на яке вказує велика кількість суспільно-політичних реалій, що позначають титули та касти.

Кілька таких реалій знаходимо у розмові між синами чиновників: *«자내 아버님, 관복 색이 뭐가? 아찬이니 비색이겠지. 내 양아버지는 각간, 아버지는 잡찬. 기보와 신의 아버님은 대아찬과 파진찬이야. 당연히 관복은 자색이고.* Транскрипція не зможе в повній мірі передати їхній зміст, відповідно й сенс самого висловлювання буде незрозумілим для глядачів, які незнайомі з особливостями соціально-економічного устрою держави Шілла. В державі Шілла була затверджена рангова система поділу чиновників, що в загальному вміщувала 17 рангів. Відповідно до рангу відрізнявся колір та фасон одягу а також прикраси. Заміна зазначених реалій функціональними аналогами також є неможливою через різну позамовну історичну дійсність. Тому ми вважаємо, що для відтворення цих реалій найбільш доцільно застосовувати стислий описовий переклад: *«Якого кольору службовий одяг твого батька? Напевно блакитного, бо він чиновник шостого рангу. Мій прийомний батько першого рангу, а батько третього. Батьки Кібо та Шіна чиновники п'ятого та четвертого рангів. Зрозуміло, що їхній одяг фіолетовий».*

Описовий переклад також застосований до етнографічної реалії 관복, що позначає одяг, який надавався чиновникам королівським двором. Зазначену реалію ми вирішили перекласти словосполученням «службовий одяг».

Суспільно-політичну реалію також знаходимо у сцені, що демонструє суперечку між Аро та власником крамниці: *«이제 ‘아까시’, ‘아까시’ 해주니까*

진짜 진골이라도 되는 줄 아냐? 니 애비가 최고의 진골이라도 니 에미가 천인이면 너랑 나랑 다름없어». Реалія **진골** позначає один із соціальних статусів передбачений так званою системою «кольпхум» (골품), на яку спиралося суспільство Шілла. Відповідно до кастової системи, **진골** – це клас людей чистокровного походження, які за соціальним статусом є трохи нижчими за королівську родину, тому не мають права наслідувати королівський престол. На нашу думку, передати значення цієї реалії можна лише шляхом описового перекладу: «Ти уявила себе **чистокровоною** тільки тому, що я називаю тебе панянкою?». Хоча твій батько й **благородного походження**, твоя мати з простолюдинів, тому між нами немає різниці.

무슨 일 있어도 오늘 밤 마지막 성골을 지켜해야 한다. У цій репліці присутня ще одна суспільно-політична реалія **성골**, яка також позначає одну із каст, передбачену системою «кольпхум» та вказує на членів правлячого роду, які мають право займати королівський престол. Щоб краще передати зміст реалії, варто застосувати описовий переклад: *«Щоб не сталося, цієї ночі ми зобов'язані врятувати останню **королівську кров**».*

Як зазначалося вище, до ономастичних реалій ми також зарахували такі лексеми як **삼국** та **신국**. Реалія **삼국** – це загальна назва для Шілла, Пекче та Когурьо – трьох корейських держав, що існували з 57 року до н.е. до 668 року н.е. Лексема **삼국**, з'являється на початку драми забезпечуючи ввідну інформацію для глядача: *«지금으로부터 1500 여년 전, 진흥왕 12 년 삼국 중 가장 약했던 신라».* Так як зазначена реалія впливає на загальне розуміння сюжету, ми вважаємо, що транскрипція у цьому випадку є недоцільною. Реалію **삼국** варто відтворити шляхом поморфемного перекладу, тобто калькування. Прямий український відповідник морфеми «삼» це «три», а «국» перекладається як «держава», тому український переклад реалії **삼국** буде звучати як *Три держави*.

Ідентичний метод ми застосовуємо й до реалії 신국. 신국 – це альтернативна назва держави Шілла. Використовуючи таку назву, народ мав на увазі, що Шілла є вічною та досконалою державою, якою керують божественні сили. Враховуючи те, що перший склад реалії перекладається як «Бог» або «дух», а другий «держава», відтворення способом калькування реалія 신국 в українському варіанті буде звучати наступним чином: *Божественна держава*.

Висновки до другого розділу

У другому розділі було розглянуто методи відтворення реалій та їх застосування на конкретних випадках представлених у досліджуваній корейській драмі. Перекладознавці виділяють такі методи передачі реалій як транскрибування, калькування, описовий переклад, генералізація, підбір функціонального аналога та комбінована реномінація. Крім цього, у процесі субтитрування перекладач може застосовувати метод опущення, за умови що реалія є другорядною, тобто не впливає на сприйняття глядачем усієї кіносцени, а її відсутність у субтитрах може компенсуватися візуальною складовою фільму.

Перед застосуванням одного із зазначених методів варто врахувати вид реалії, встановити чи несе вона смислове навантаження у конкретному контексті та звернути увагу на те, чи присутній у візуальній складовій об'єкт, який ця реалія позначає.

Проаналізувавши переклад національно-специфічних реалій в українських субтитрах до корейської драми «Хваран: Квітучі лицарі», ми виявили такі помилки: недоцільне застосування транскрипції, невиправдане застосування опущення, помилки при транскрибуванні ономастичних реалій, відсутність єдиної системи запису транскрибованих антропонімів.

Класифікувавши реалії за предметною ознакою, ми встановили, що в порівнянні з етнографічними, суспільно-політичними та ономастичними реаліями є більш

частотними, що обумовлено історичним контекстом досліджуваної драми та зображенням конкретної епохи.

При відтворенні реалій із кожної категорії зазвичай переважав певний метод. У випадку ономастичних реалій найбільш частотним було транскрибування. Натомість до суспільно-політичних реалій ми найчастіше застосовували описовий переклад, а серед етнографічних реалій були як лексеми, що потребували транскрипції, так і ті, до яких застосовувалося тлумачення.

ВИСНОВКИ

У першому розділі дослідження було встановлено значення поняття «реалія». Було з'ясовано що «реалії» – це лексеми, що позначають явища чи предмети характерні для побуту та культури одного народу, але при цьому незнайомі для іншого, що породжує відсутність еквівалентів для перекладу таких слів у словниковому складі іншої мови. Слово можна зарахувати до категорії реалій лише при контрастивному зіставленні двох мов.

Було встановлено, що за типом рефрента реалії поділяються на географічні, етнографічні та суспільно-політичні. Крім цього, в окрему групу виокремлюються ономастичні реалії, які включають в себе антропоніми та топоніми.

Реалії, які є одним із найскладніших викликів з яким доводиться зіштовхуватися перекладачам, викликають ще більше труднощів в контексті кіноперекладу та субтитрування зокрема, що обумовлено специфікою цього виду перекладу.

У ході дослідження було встановлено, що субтитрування – це діагональна форма кіноперекладу, яка передбачає зміну розмовної мови на письмову та відображення перекладених акторських реплік й іншої інформації яку вміщує звукова доріжка у нижній частині екрану. Ми з'ясували, що субтитрування характеризується технічними обмеженнями, які обумовлені необхідністю зберегти читабельність та забезпечити комфортний перегляд фільму. До технічних обмежень зараховуються обмеження простору, які полягають у тому, що довжина одного субтитра не повинна перевищувати два рядки, щоб не перекривати зображення та не змушувати глядача фокусуватися лише на читанні тексту. Крім цього, перекладачі повинні враховувати й часові обмеження, щоб перекладені репліки з'являлися та зникали синхронно з самим зображенням.

Зазначені особливості субтитрування породжують й текстуальні обмеження, які змушують перекладача вдаватися до компресії та опущення

певних мовних елементів таких як повтори, загальновідомі слова, вигуки та слова позбавлені смислового навантаження.

У другому розділі дослідження, ми описали способи відтворення корейських реалії та розглянули доцільність їхнього застосування у субтитрах. Ми з'ясували, що кожен із методів має як переваги, так і недоліки. Перекладацькі трансформації, які можуть використовуватися під час перекладу реалій є наступними:

1. Транскрипція – метод, який передбачає запис іншомовних реалій графемами цільової мови. Основне завдання транскрипції – зберегти найбільш наближене до оригінального звучання слова. Основними перевагами транскрипції є збереження колориту та лаконічність. Застосування цього методу для відтворення реалій, надає об'єктам позамовної дійсності які вони позначають, конотацій не буденності та оригінальності. Проте при транскрибуванні не зберігається семантика реалії, тобто транскрибована реалія не викликає жодної асоціації у читача, який незнайомий з культурою та мовою оригіналу.
2. Калькування – метод, який передбачає поморфемний переклад чужої реалії за допомогою прямих відповідників що існують в словниковому складі цільової мови. Калькування точно передає семантичне значення реалії, проте колорит може втрачатися.
3. Генералізація – спосіб який полягає у заміні іншомовної реалії яка має більш вузьке значення, словом із словникового складу цільової мови, яке описує більш широке поняття. При генералізації повністю втрачається колорит, так як реалія замінюється словом з нульовою конотацією. Метод генералізації зазвичай застосовується до другорядних реалій.
4. Функціональний аналог – метод який передбачає пошук у цільовій мові приблизного відповідника, що не є ідентичним за змістом і функціями з іншомовною реалією, проте має з нею схожі характеристики. Введення

функціонального аналога дозволяє зберегти лаконічність та передати семантичне значення реалії, проте призводить до втрати колориту.

5. Описовий переклад – полягає у тлумачення чужої для мови-сприймача реалії. Описовий переклад дозволяє точно передати семантику реалії, але національний чи історичний колорит частково втрачається. Цей метод є більш багатослівним, тому може порушувати стислість.
6. Комбінована реномінація – передбачає одночасне застосування транскрипції та описового перекладу, або транскрипції та гіпероніма. Головною перевагою цього способу є те, що він передає як семантичне (описовим перекладом/гіперонімом), так і конотативне (транскрипцією) значення реалії. Проте, комбінована реномінація є найбільш багатослівною із зазначених методів.

Проаналізувавши переваги та недоліки зазначених методів реалії, ми дійшли висновку, що вибір на користь одного з них буде залежати від типу тексту, виду реалії та її ролі у тексті а також завдання, яке стоїть перед перекладачем. Перед перекладачем завжди постає вибір: якомога точніше передати семантичне значення лексеми та втрати при цьому колорит, чи зосередитися на відображенні колориту не розкривши у повній мірі зміст реалії.

Було з'ясовано, що при субтитруванні, перекладач може обрати будь-який доцільний на його думку метод. Проте, якщо такі способи відтворення реалій як транскрипція, генералізація, калькування та введення функціонального аналога не збільшують об'єм перекладеного тексту, то перед застосуванням описового перекладу чи комбінованої реномінації варто врахувати чи зазначені перекладацькі трансформації не будуть порушувати технічні обмеження субтитрів.

У другому розділі нами були проаналізовані перекладацькі помилки при відтворенні реалій в українських субтитрах до драми «Хваран:Квітучі лицарі». Серед них ми виділили недоцільне застосування опущення до реалій, які несуть важливе семантичне навантаження, недоцільне застосування транскрибування у

тих випадках де треба розкрити семантичне значення іншомовної реалії, а також неправильне транскрибування імен та географічних назв.

Була зіставлена класифікація реалій за предметною ознакою, яка демонструє, що переважну більшість становлять суспільно-політичні реалії, що стосуються соціально-економічного устрою держави Шілла. Значну кількість також становлять ономастичні реалії, а саме імена історичних постатей та історичні топоніми. Кількість етнографічних реалій є найменшою.

При перекладі ономастичних реалій, ми найчастіше вдавалися до транскрибування враховуючи при цьому явище асиміляції та те, що деякі приголосні змінюють вимову залежно від позиції у слові. У поодиноких випадках до ономастичних реалій застосовувалося й калькування.

При відтворенні суспільно-політичних реалій ми зосередилися на відображенні їхнього семантичного значення, тому застосовували описовий переклад. Одну другорядну реалію було перекладено шляхом генералізації.

Натомість при відтворенні етнографічних реалій, ми звертали увагу на те, чи відображені позначувані ними національно-специфічні об'єкти у візуальній частині драми та на їхню роль у конкретному контексті. За відсутності візуального оформлення реалії або її критичного значення для розуміння кіносцени, ми застосовували описовий переклад, а у інших випадках – транскрибування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бараненкова Н.А., Литвин, С.В. Експлікація як спосіб перекладу безеквівалентної лексики науково-технічного стилю. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Серія : Філологія. Педагогіка. 2014. № 4. С. 6–13.
2. Бондар М. В. Класифікація національно маркованих одиниць. Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Філологія, педагогіка, психологія. 2015. № 30. С. 31-36.
3. Борисенко Н. Д. Відтворення англomовних реалій в українському кіноперекладі / Н. Д. Борисенко, О. С. Садловська. // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка: науковий журнал. Філологічні науки. – 2018. – №1. – С. 48–52.
4. Бужикова Р. Доместикація та форенізація під час кіно перекладу. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 8 : Філологічні науки (мовознавство і літературознавство) : зб. наук. праць. 2019. №. 11. С. 3-6.
5. Влахов С., Флорин С. Непереваемое в переводе. Москва: Международные отношения, 1980. 416 с.
6. Гавриленко А.В. Мовні реалії та проблема перекладу. Філологічні трактати: Науковий журнал. 2011. № 3. С. 74–78.
7. Герцовська Н.О., Федорова Л.О. Реалія як лінгвістичне явище. Сучасні дослідження з іноземної філології. 2014. № 12. С. 36–43.
8. Голянич М. І., Стефурак Р. І., Бабій І. О. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія / за ред. М. І. Голянич. Івано-Франківськ : Сімик, 2011. 272 с.
9. Гончаренко Е. П., Байсара Л. І. Відтворення національно-культурного компонента у процесі перекладу оповідань Джеймса Джойса (на матеріалі збірки «Дублінці»). Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. №35 (2). С. 67-71.

10. Єлісеєва С. Особливості субтитрування як напряму перекладацької діяльності. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. 2018. № 32(2). С. 158–160.
11. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів укр. прози) / Р. П. Зорівчак. – Львів: Вид-во при Львів. держ. ун-ті, 1989. 218 с.
12. Іванілова В. О. Структурні та семантичні особливості реалій на матеріалі повісті М. О. Булгакова «Собаче серце». Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах. Вінниця, 2017. № 33–34. С. 68–77.
13. Кам'янець А., Некряч Т. Інтертекстуальна іронія і переклад : монографія. Київ, 2010. 176 с.
14. Кисільова Я. В. Проблема збереження колориту при перекладі національно-специфічних слів (на прикладі поняття реалія). Українська орієнталістика. 2009. № 4. С. 70–75.
15. Колесник А. О. Перекладацькі прийоми під час перекладу термінології наукових текстів. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2010. №1. С. 719–727.
16. Коптілов В. В. Актуальні питання українського художнього перекладу / В. В. Коптілов. – К: Вид-во Київ. ун-ту, 1971. 129 с.
17. Лемещенко-Лагода В. В. Національно маркована лексика: проблема визначення та специфіка лексикографічного опрацювання в шотландсько-англійських словниках. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2021. № 48. С. 126-129.
18. Матківська Н.А. Питання методології дослідження аудіовізуального перекладу. Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія : Філологічні науки (мовознавство). 2015. № 3. С. 147–152
19. Мельник А.П. Кінопереклад як особливий тип аудіовізуального перекладу. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». 2015. № 58. С. 110–112.

- 20.Пушина В. О., Сітко А. В. Особливості аудіовізуального перекладу /Вікторія Пушина, Алла Сітко // Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: збірник наукових праць / за заг. ред. А.Г. Гудманяна, С.І. Сидоренка. – К.: Аграр Медіа Груп, 2020. – С. 119-124
- 21.Радецька С. В, Калішак Т. Т. Субтитрування як вид аудіовізуального перекладу: переваги та недоліки. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Філологічні науки. 2016. Кн. 2. С. 81-84.
- 22.Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі : монографія. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
- 23.Томахин Г. Д. Реалии-американизмы: пособие по страноведению/ Г. Д. Томахин. – М.: Высшая школа, 1988. 240 с.
- 24.Cintas J. D., Remael A. Audiovisual translation: subtitling. St. Jerome Publishing, Manchester. 2007. 284p.
- 25.De Meo, M. Subtitling dialect and culture-bound language. Testi e Linguaggi, vol.4, 2010. pp 19-36.
- 26.Delia Chiaro. Issues in audiovisual translation. In The Routledge Companion to Translation Studies. 2008, 1st edition, 25 p. Routledge.
- 27.Díaz Cintas, J. (2013) ‘Subtitling: Theory, Practice and Research’, in C. Millán-Varela and F. Bartrina (eds) The Routledge Handbook of Translation Studies, London & New York: Routledge, 285–299.
- 28.Georgakopoulou, P. Subtitling for the DVD industry. In J. Díaz Cintas & G. Anderman (Eds.), Audiovisual translation: Language transfer on screen Basingstoke & New York: Palgrave Macmillan.2009. pp. 21-35.
- 29.Guerra, A. F. Translating Culture: Problems, Strategies, and Practical Realities. Journal of Literature Culture and Literary Translation, № 1(3). 2012. pp. 1–27.
- 30.Horbačauskienė, J., Kasperavičienė, R., Petronienė, S. Issues of culture specific item translation in subtitling. vol. 231. Procedia - Social and Behavioral Sciences. 2016. pp. 223–228.

31. Horbacauskiene, J., Petroniene, S., Vezyte, T. & Miklovaite, L. Problematic Issues in Translation of Culture Specific Items. *International Journal of Linguistics, Literature and Culture (LLC)*, № 4 (1). 2017. pp.112-124.
32. Ischenko, T. Difficulties while translating realia. *Вісник дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: «ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ»* . 2012. №1(3). С. 273–278.
33. Kostopoulou, L. Translating culture-specific items in films: the case of interlingual and intersemiotic translation. *Punctum*. 2015. p. 53.
34. Kovačič I. Subtitling and contemporary linguistic theories / I. Kovačič // *Translation, a creative profession: proceedings XIIth World Congress of FIT – Belgrade 1990. – Beograd : Prevodilac, 1991. – P. 407 – 417*
35. Kozulyaev, A. Audiovisual translation as a teaching subject and principles of audiovisual translation teaching course curriculum building. *Problems of Translation, Linguistic and Literature Studies, Series "Language. Culture. Communication. Issue 17, Nizhny Novgorod, 2014, pp. 110-116.*
36. Mera, M. Read my lips: Re-evaluating subtitling and dubbing in Europe. *Links & Letters* 6. 1999. 73-85.
37. Newmark P. *A Textbook of Translation*. Shanghai Foreign Language Education Press. New York, 1988. 311 p.
38. Newmark, P. Translation and culture. In: B. Lewandowska-Tomaszczyk (Ed.), *Meaning in translation*. Frankfurt am Main: Peter Lang. 2010. pp. 171-182.
39. O'Sullivan, Carol (2011) *Translating Popular Film*, Basingstoke: Palgrave Macmillan. Chapter 5: 'Where Are the Subtitles? Metalepsis, Subtitling and Narration', pp. 143–175.
40. Park K.E., Shin K. H., Kim K.S. Research on limitations of indirect literary translation and aspects of cultural vocabulary translation[J]. *Neohelicon*, 2015, 42(2). pp.603-621.
41. Tveit, J. E. Dubbing versus subtitling: Old battleground revisited. In Diaz Cintas, J. & Anderman, G. (Eds.), *Audiovisual translation: Language transfer on screen*. Basingstoke and New York: Palgrave Macmillan. 2009. pp. 83-100.

42. Venuti, L. *The Translator's Invisibility: A history of translation*. London and New York: Routledge, 2008. 344 p.
43. Хваран:Квітучі лицарі. BambooUa. URL: <https://bambooua.com/dorama/282-khvaran-kvituchi-lycari-hwarang-the-poet-warrior-youth.html> (дата звернення: 30.04.2024)
44. Hwarang: The Poet Warrior Youth. Viki. URL: <https://www.viki.com/tv/29810c-hwarang-the-poet-warrior-youth> (date of access: 30.04.2024)

ДОДАТКИ

№	Корейський оригінал	Значення	Категорія	Переклад
1	진홍	Ім'я 24-го правителя держави Шілла.	Ономастичні реалії	Чінхин (транскрипція)
2	지소	Ім'я матері 24-го правителя держави Шілла, яка була ініціатором створення елітної групи Хваран.	Ономастичні реалії	Чісо (транскрипція)
3	위화	Ім'я першого наставника хваранів, який був призначений королевою Чісо.	Ономастичні реалії	Віхва (транскрипція)
4	숙명	Ім'я принцеси держави Шілла, сестри короля Чінхина.	Ономастичні реалії	Сунмьон (транскрипція)
5	박혁거세	Ім'я засновника та першого правителя держави Шілла.	Ономастичні реалії	Пак Хьоккосе (транскрипція)
6	우륵	Ім'я відомого музиканта держави Шілла.	Ономастичні реалії	Урик (транскрипція)
7	신라	Назва однієї з трьох корейських держав, які існували з 57 року до н.е. до 668 року н.е.	Ономастичні реалії	Шілла (транскрипція)
8	고구려	Назва однієї з трьох корейських держав.	Ономастичні реалії	Когурьо (транскрипція)

9	나정	Ліс у якому за легендою народився засновник держави Шілла.	Ономастичні реалії	Надзон (транскрипція)
10	백제	Назва однієї з трьох корейських держав.	Ономастичні реалії	Пекче (транскрипція)
11	성명	Ім'я 26-го правителя держави Пекче.		Сонмьон (транскрипція)
12	삿갓	Бамбуковий конусоподібний капелюх призначений для захисту очей від сонячних променів.	Етнографічні реалії	саткат (транскрипція)
13	진골	Клас людей чистокровного походження, які не мають права наслідувати королівський престол, тому що є трохи нижчими за соціальним статусом, ніж королівська родина.	Суспільно-політичні реалії	Чистокровний, благородного походження (описовий переклад)
14	관복	Одяг, який надавався чиновникам королівським двором.	Етнографічні реалії	службовий одяг (описовий переклад)
15	아찬	Чиновник, який займав шосте місце у ранговій системі.	Суспільно-політичні реалії	чиновник шостого рангу (описовий переклад)
16	각간	Чиновник який займав найвище місце у ранговій системі.	Суспільно-політичні реалії	чиновник першого рангу (описовий переклад)
17	잡찬	Чиновник, який займав третє місце у ранговій системі.	Суспільно-політичні реалії	чиновник третього рангу

				(описовий переклад)
18	대아찬	Чиновник, який займає п'яте місце у ранговій системі.	Суспільно-політичні реалії	чиновник п'ятого рангу (описовий переклад)
19	파진찬	Чиновник, який займає четверте місце у ранговій системі.	Суспільно-політичні реалії	чиновник четвертого рангу (описовий переклад)
20	원화	Титул, який надавався тим, хто стояв на чолі хваранів.	Суспільно-політичні реалії	вонхва (транскрипція)
21	떡	Назва традиційного корейського десерту, що готується з рисової муки.	Етнографічні реалії	ток (транскрипція)
22	가야금	Корейський традиційний багатострунний інструмент.	Етнографічні реалії	каягим (транскрипція)
23	신국	Альтернативна назва держави Шілла. Використовуючи таку назву, народ мав на увазі, що Шілла є вічною та досконалою державою, якою керують божественні сили.	Ономастичні реалії	Божественна держава/королівство во (калькування)
24	삼국	Загальна назва для Шілла, Пекче та Когурьо – трьох корейських держав, що існували з 57 року	Ономастичні реалії	Три держави (калькування)

		до н.е. до 668 року н.е.		
25	화랑	елітна група воїнів, яких виховували не лише у військових, але й культурних аспектах.	Суспільно- політичні реалії	Хваран (транскрипція)
26	성골	Каста передбачена системою «кольпхум». Вказує на членів правлячого роду, які мали право займати королівський престол.	Суспільно- політичні реалії	королівська кров (описовий переклад)
27	풍월주	Титул, який надавався старшому хварану, який тренував юнаків.	Суспільно- політичні реалії	головний наставник хваранів (описовий переклад)
28	사당	Місце, де зберігалися родові таблички та здійснювалися родові обряди.	Суспільно- політичні реалії	святиня (генералізація)
29	거열형	Один із видів покарання, що був поширений в епоху Трьох Королівств та передбачав смертну кару за бунтарство чи порушення конфуціанських ідей. Шию та кінцівки порушника прив'язували до	Суспільно- політичні реалії	– 너 여기서 안 참으면 거열형이다. – Якщо не стримаєшся, тебе вб'ють розірвавши на частини. (описовий переклад)

		п'яти возів з волами та відривали шляхом розтягування.		
30	선문	Місце, де проживали та проходили тренування хварани.	Суспільно-політичні реалії	Сонмун – тренувальний табір хваранів. (комбінована реномінація)
31	주령구	14-гранний гральний кубик, яким користувалися у якості розваг під час випивки в епоху Шілла. На кожній грані були написані так звані покарання, наприклад «술을 다 마시고 크게 웃기»/«Випити все до останньої краплини та голосно засміятися».	Етнографічні реалії	Кубик покарань (описовий переклад)
32	거서간	Титул, який носив Пак Хьоккосе – засновник та перший правитель держави Шілла, який за легендою вилупився з яйця у лісі Наджон, що потім почав вважатися священним місцем.	Суспільно-політичні реалії	засновник Шілла (описовий переклад)
33	낭도	Так називали групу юнаків, що слідувала за хваранами та складалася як з аристократів нижчого	Суспільно-політичні реалії	військо, підвладне хваранам

		класу, так і з звичайних людей.		(описовий переклад)
34	천인	Люди, які стояли на найнижчій сходинці в соціальной ієрархії в державі Шілла.	Суспільно- політичні реалії	Простолюдини (описовий переклад)